

ber as. plaatsvindt. Het vertrek is om 7.30 uur vanaf het Jan Verwey Natuurcentrum. Voor deze excursie dient men zich tijdig bij Rien Sluys op te geven.

Diverse boekwerken

De voorzitter behandelt in het kort enkele publikaties, die de laatste tijd zijn verschenen. Om de eerste plaats gaat het om de Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Dit werk, dat helaas niet goedkoop is, beveelt hij sterk in de aandacht aan. Binnenkort zal ook een exemplaar aanwezig zijn in de bibliotheek. Verder wijst hij op een heel duidelijk en uitvoerig determinatiewerk over roofvogels, dat onlangs door de groep Dutch Birding is uitgebracht. Tot slot vestigt hij de aandacht op een uitgave van wandelroutes in de Provincie Zuid-Holland. De routes zijn heel goed aangegeven op zeer uitgebreide stafkaarten.

Rondvraag

Door een der aanwezigen is gezien, dat een perceel weiland nabij de Riolwaterzuivering te Noordwijk omgespoten zal worden tot bollenland. De voorzitter stelt dat het hier om een stuk grasland gaat, dat helaas niet beschermd is. Men kan helaas verwachten, dat ieder stukje grasland, dat niet is beschermd, binnenkort gescheurd of omgespoten zal worden.

Gevraagd wordt of de nieuwe verlichting rond de Oude St. Jeroen Kerk te Noordwijk-Binnen schade aanbrengt aan de aldaar aanwezige vogelstand. De voorzitter antwoordt, dat het hem inderdaad is opgevallen, dat deze kerk wel erg sterk in de schijnwerpers staat. Wellicht valt te overleggen of dit iets minder kan.

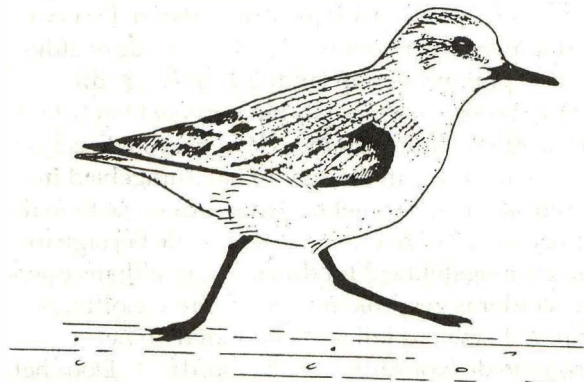
Lezing van Martin Koning over kevers

Na de rondvraag verleent de voorzitter het woord aan de heer Martin Koning, die al geruime tijd onderzoek aan kevers verricht. Met name doet hij zijn werk in de Amsterdamse Waterleidingduinen, waar hij met behulp van bepaalde valletjes de loopkevers bestudeert. Zo heeft hij daar reeds meer dan 130 verschillende soorten loopkevers kunnen vaststellen. Daarnaast heeft hij door verschillende landen in Europa gezworven en heeft hij daarbij naspeuringen verricht naar aldaar voorkomende keversoorten. Van al zijn omzwervingen en onderzoeken heeft hij diverse interessante opnamen gemaakt. Een keuze daaruit zal hij thans laten zien. Het publiek is vooral verrast door de bijzondere kwaliteit van zijn opnamen, die een goed beeld geven van deze boeiende insektengroep. Na afloop van zijn voordracht dankt de voorzitter de heer Koning en hoopt hem nog eens voor een volgende gelegenheid te kunnen uitnodigen.

Bollenvelden onder water

Ab Steenvoorden

Het onder water zetten van bollenvelden neemt de laatste jaren steeds meer toe. Dit onder water zetten van percelen bollengrond is een vrij eenvoudige manier van onkruid- en ziektebestrijding en heeft als groot voordeel dat het het gebruik van bestrijdingsmiddelen tegen onkruid vrijwel overbodig maakt.

Strandloper

Omdat het onder water zetten van bollenvelden pas plaats kan vinden in de nazomer, als de bollen de grond uit zijn, kunnen deze veldjes erg interessant worden voor vogelaars. Het tijdstip dat de bollenvelden onder water geplaatst worden valt vrijwel precies samen met de steltloper trek. Deze waadvogels zien in de tien

tot vijftien centimeter diepe plassen een ideaal gebied om te foerageren.

Het leuke van het vogels kijken bij de bollenvelden is dat ze vrijwel altijd perfect te zien zijn, het hier om soorten gaat die bij ons in de omgeving vrijwel nooit gezien worden, en omdat de soorten en aantallen van dag tot dag verschillen.

Vrijwel alle velden zijn redelijk met een auto bereikbaar, zodat verstoring minimaal is.

Er stonden afgelopen nazomer een aantal bollenvelden in de omgeving onder water, een paar bij Lisse en Hillegom, en een drietal in de omgeving van Noordwijkerhout. Tot deze laatste drie zullen we ons in het onderstaand verslag beperken, omdat ze alle drie binnen het gebied lagen dat door onze vogelwerkgroep geteld wordt.

Ligging van de percelen

1. Langs de Leidsevaart, iets ten noorden van de Delfweg, gemeente Noordwijkerhout.
2. Langs de Oosterduinen, dit is de secundaire weg langs de Provinciale weg S1. Het veld lag ter hoogte van het Oosterduinsemeer, gemeente Noordwijkerhout.
3. Aan het eind van de Provinciale weg S1, ongeveer tegenover de Tiltenberg bij De Zilk, gemeente Noordwijkerhout.

De meest interessante soorten die op de veldjes zijn waargenomen worden beschreven in onderstaande tabellen, met daarbij de eerste en laatste datum dat de soort op het desbetreffende perceel is waargenomen en de hoogste aantallen per soort die geteld werden.

1. Leidsevaart, Noordwijkerhout

Soort	Eerste waarn.	Laatste waarn.	Hoogste aantal
Bergeend	22-08	01-09	3
Slobeend	22-08	28-08	19
Wintertaling	22-08	01-09	9
Krakeend	31-08	31-08	4
Bontbekplevier	31-08	31-08	5
Watersnip	26-08	26-08	2
Bosruiter	31-08	01-09	1
Groenpootruiter	26-08	01-09	7
Kemphaan	28-08	29-08	2
Oeverloper	08-08	31-08	2
Bonte Strandloper	26-08	31-08	9
Kleine Strandloper	27-08	31-08	8
Krombekstrandloper	26-08	31-08	6
Visdief	08-08	10-08	3

Opmerkingen, aanvullingen

Het veld heeft maar een maand onder water gestaan, van begin tot eind augustus. De eerste twee weken is er vrijwel niets waargenomen.

Vanaf 31 augustus begon het veld droog te vallen, en na 1 september werd er niets meer waargenomen.

Het veld lag een stukje van de openbare weg af, dus was niet optimaal te bekijken, vooral de vogels die direct achter het dijkje aan de wegw kant liepen, verdwenen nogal eens uit zicht.

Dagen waarop het veld bezocht is: 08-08, 10-08, 22-08, 26-08, 27-08, 28-08, 29-08, 31-08 en 01-09.

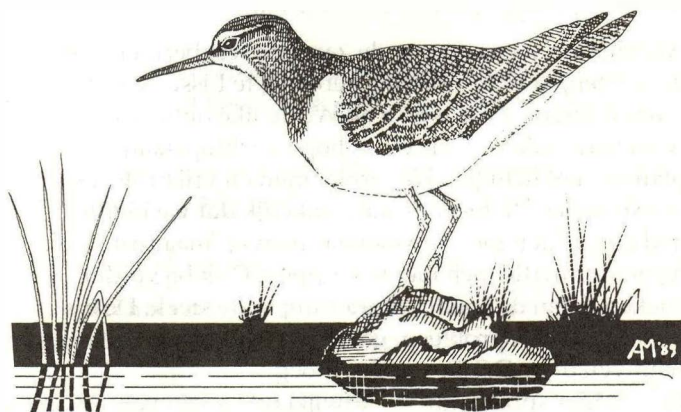
2. Oosterduinen, Noordwijkerhout

Soort	Eerste waarn.	Laatste waarn.	Hoogste aantal
Aalscholver	22-08	22-08	1
Bergeend	07-08	28-08	6
Slobeend	15-08	15-08	2
Wintertaling	19-08	26-08	3
Bontbekplevier	23-08	29-08	3
Regenwulp	week 31	?	2
Watersnip	15-08	28-08	8
Witgat	22-08	22-08	1
Groenpootruiter	26-08	26-08	1
Zwarte Ruiter	23-08	26-08	1

Kemphaan	27-08	28-08	3
Oeverloper	08-08	29-08	7
Bonte Strandloper	22-08	29-08	8
Kleine Strandloper	28-08	28-08	20
Krombekstrandloper	28-08	28-08	3
Geelpootmeeuw	07-08	27-08	2
Visdief	08-08	15-08	2

Opmerkingen, aanvullingen

Geelpootmeeuw: Het ging hier om een adulte vogel en een vogel in het derde zomerkleed. Beide vogels bevonden zich vrijwel altijd in een groep Kleine Mantelmeeuwen op het veld of op de direct naastgelegen percelen. Al op 17 augustus werden twee Bontbekplevieren in de naaste omgeving van het natte perceel waargenomen. Eind augustus waren er erg veel kwikstaarten op het inmiddels bijna drooggevalen perceel. Erg veel Witte- en Gele Kwikstaarten, maar ook twee Engelse Gele Kwikstaarten, een mannetje Noordse Gele Kwikstaart en mogelijk ook Grote Gele Kwikstaarten en Rouwkwikstaarten.

Oeverloper

Op 27 augustus begon het perceel droog te vallen en op 29 augustus stond het geheel droog. Op 1 september was het perceel omgeploegd en bemest.

Dagen waarop het veld bezocht is: 07-08, 08-08, 13-08, 15-08, 16-08, 19-08, 21-08, 22-08, 23-08 en 26 t/m 29-08.

3. De Zilk, einde Provinciale weg S1, Noordwijkerhout

Op dit perceel, dat vlak langs de vrij drukke Provinciale weg lag, is vrijwel niets gezien. Buiten wat Wilde Eenden, Kokmeeuwen en Tureluurs werd er alleen op 28 augustus een Oeverloper waargenomen.

Mede door de ligging, vlak langs een drukke weg en het lage aantal bezoeken dat er aan het veld gebracht is kan het zijn dat dit veld zo weinig heeft opgeleverd.

Als je de gegevens van dit jaar vergelijkt met die van beide voorgaande jaren, valt het op dat er het afgelopen

jaar beduidend minder is gezien op de percelen. Een aantal oorzaken zou hiervoor kunnen worden aangewezen, bijvoorbeeld de tijdsduur dat de velden onder water gestaan hebben. In 1991 lagen de velden bijna twee maanden onder water, terwijl dat afgelopen nazomer maar nauwelijks een maand was.

Een andere oorzaak zou kunnen zijn het aantal percelen dat het afgelopen jaar in de kop van Noord-Holland onder water heeft gestaan. Vooral in de omgeving van Julianadorp waren redelijk veel en vrij grote, onder water gezette, percelen te vinden. De aantallen steltlopers die daar per veld gezien werden liepen soms wel in de honderden. Het is dus goed mogelijk dat grote aantallen steltlopers langer in Noord-Holland zijn blijven hangen, en pas later doorgetrokken zijn.

Dat er nog mogelijkheden genoeg zijn, wat betreft de soorten en de aantallen die we op de veldjes kunnen aantreffen bleek wel uit een aantal bezoeken aan een

aantal velden in Noord-Holland.

Zowel aantallen als soorten vielen er op, zoals bijvoorbeeld op één perceel 80 Kemphanen, 90 Bonte Strandloper, 64 Krombekstrandlopers, 190 Kleine Strandlopers, 2 Gestreepte Strandlopers, een Breedbekstrandloper en een Grauwe Franjepoot.

Nu zal het bij ons in de omgeving wel noot ze gigantisch worden als in de kop van Noord-Holland, zo vlak bij de Waddenzee, maar wat je daar kan zien, kan heel gemakkelijk ook bij ons opduiken.

Ik hoop dat wij ook de komende jaren weer kunnen genieten van de vogels op onder water gezette stukken bollenland en wil langs deze weg iedereen bedanken die z'n waarnemingen beschikbaar heeft gesteld, waardoor dit stukje tot stand kon komen.

De waarnemers waren: W.J. Hooymans, J. van Dijk, J. Jacobs, J. Glasbergen en A. Steenvoorden.

Een "bijzondere" Gewone rolklaver bij Lisse en Sassenheim

Martien de Graaf

Al enige jaren groeien op de zandige wegbermen aan de westelijke zijde van de Heereweg te Lisse-Noord (vooral tussen Zwartelaan en Westelijke omleidingsweg) vele, enkele decimeters hoge, rechtopstaande planten met lichtgele klaverbloemen en vrij grote, donkere blaadjes. Ik meende aanvankelijk dat we hier te maken hadden met de Moerasrolklaver, maar dit bleek bij determinatie toch niet te kloppen. Ook bij verder zoeken lieten de "oude" Flora's mij in de steek. De oplossing van het probleem gaf een artikel in *Gorteria* geschreven door D.T.E. van der Ploeg.

Er was hier sprake van een afwijkende vorm van de Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus* var. *sativus*) afkomstig van (gras)zaadmengsels die gebruikt worden om zandige wegbermen van autowegen te verfraaien.

De soort komt al geruime tijd in dergelijke wegbermen voor, niet alleen in ons land, maar ook in een aantal andere landen van Europa. Wat zijn de verschillen met de Gewone rolklaver? Behalve de hoogte en het rechtop staan van de plant kunnen we noemen de holle stengel (bij de "gewone" met merg gevuld), het ontbreken van de oranje-gele kleur van bloemen en knoppen, de iets latere bloei ten opzichte van de "gewone" en iets meer bloemen per bloeiwijze.

Het is niet duidelijk of de "bijzondere" speciaal in het (gras)zaadmengsel is toegevoegd of dat er sprake is van toeval.

In Zuid-Europa wordt de plant als (vee)voedergewas gekweekt.

Nu naar Lisse: Bij de aanleg van de Westelijke omleidingsweg enige jaren geleden is zeer duidelijk kwistig met (gras)zaadmengsels gestrooid. Veel planten waren zo uitheems dat ze met de Nederlandse Flora's niet te

determineren waren. In 1993 bleken er nog slechts enkele standgehouden te hebben: Kegelsilene, Kleine pimpernel, Wondklaver, Fijne kervel, Wilde reseda en Bieslook.

Alleen de "bijzondere" Gewone rolklaver gaat het erg voor de wind. Ze doet het voortreffelijk en breidt zich nog steeds uit. Ook aan de zuidzijde van de Westelijke omleidingsweg (bij de Achterweg) komt de plant voor. Solitaire planten, waarschijnlijk afkomstig van de boven beschreven standplaatsen werden gesignaleerd langs de Achterweg en langs de Weeresteinstraat te Hillegom.

Nu naar Sassenheim: Recent werd het "Orchisland" van Verschoor in twee delen gesplitst door de aanleg van een nieuwe weg naar Voorhout. De betreffende instantie wilde kennelijk dit grote verlies aan interessante planten compenseren door een uitbundige uitzaai van (gras)zaadmengsels. Ook hier weer enkele niet te determineren soorten (althans het is mij nog niet gelukt) en planten als Inkarnaatklaver, Korenbloem, Pastinaak, Lucerne en natuurlijk weer onze "bijzondere" Gewone rolklaver.

Ook bij Leeuwenhorst is enige tijd geleden geprobeerd de Noordwijkerhoutse flora te verrijken door inzaaien. Hier werd de "bijzondere" niet waargenomen. Deze was kennelijk niet aanwezig in het gebruikte zaadmengsel.

Literatuur:

D.T.E. v.d. Ploeg. Een afwijkende vorm van *Lotus corniculatus* in wegbermen, in het bijzonder in de Lauwerszeepolder. *Gorteria* 14 (1988). pag. 137.